

Els masos mataperencs en un capbreu del 1708 i el 1709

Joan-Antoni Ferran Sol

Resum

La comunicació s'inicia amb una explicació sintètica de la lògica del règim medieval de repartiment de drets sobre la terra, ben diferent del concepte de propietat que tenim actualment. Segueix la relació dels capbreus que avui es conserven, on consten masos de Matadepera. Malauradament, són pocs i només abasten des del segon terç del segle XVII fins a principis del segle XIX.

L'estudi se centra en el de Francesc Cervera, atorgat entre els anys 1708 i 1709. És l'únic on confessen tots els masos mataperencs. S'hi recull la relació de terres de cada mas, seguida d'unes consideracions breus sobre la transformació del món rural que els segles han dut, i no solament del mataperenc, amb l'allunyament geogràfic dels senyors feudals.

Clouen l'estudi dues gràfiques comparatives de les rendes que fa cada mas, en gra i en moneda.

Paraules clau

Matadepera, capbreu, masos, remences, censos, monestir, segle VIII, Sant Llorenç del Munt

Resumen

Las maserías mataperenses en una cabrevación de 1708 y 1709

La comunicación se inicia con una explicación sintética de la lógica del régimen medieval de reparto de derechos sobre la tierra, distinta del concepto de propiedad actual. Sigue la relación de cabrevaciones que hoy se conservan, donde aparecen maserías de Matadepera. Por desgracia, son pocas y sólo alcanzan desde el segundo tercio del siglo XVII hasta principios del siglo XIX.

El estudio se centra en la de Francesc Cervera, otorgada entre los años 1708 y 1709. Es la única donde confiesan todas las maserías mataperenses. Recoge la relación de tierras de cada masería, seguida de unas consideraciones sobre la transformación del mundo agrario que los siglos han traído, y no sólo del mataperense, con el alejamiento geográfico de los señores feudales. Cierran el estudio dos gráficas comparativas de las rentas que presta cada masería, en grano y en moneda.

Palabras clave

Matadepera, cabrevación, maserías, remences, censos, monasterio, siglo VIII, Sant Llorenç del Munt

Abstract

The farmhouses of Matadepera in a capbreu of 1708 and 1709

The communication begins with a summarised explanation of the logic behind the medieval system of dividing land rights, which is different from the concept of ownership today. This is followed by a list of *capbreu* conserved today, and which mention farmhouses in Matadepera. Unfortunately, there are few of these documents, and they only span from the second third of the seventeenth century to the early nineteenth century.

The study focuses on that of Francesc Cervera, granted between 1708 and 1709, and the only one to feature all Matadepera farmhouses. It lists the land connected to each farmhouse, followed by thoughts on the transformation of the agricultural world that the centuries have brought, not only in Matadepera, with the geographical distancing of the feudal lords. The study concludes with two comparative graphs showing the income generated by each farmhouse, in grain and in coin.

Key words

Matadepera, *capbreu*, farmhouses, remences, censuses, monastery, 8th century, Sant Llorenç del Munt

Introducció

El sistema feudal de repartiment dels drets sobre la terra

El repartiment dels drets sobre la terra en el sistema feudal es basava en l'acceptació general que hi havia un dret de possessió primigeni, separable del dret a la possessió de l'ús. No era ben bé igual que el concepte de lloguer, en el qual el dret d'ús només s'arrendava. Tot i que presentaven semblances i diferències, l'objecte d'aquest treball no és analitzar-les.

També hi ha diferències entre els censos de l'edat mitjana i els de l'edat moderna. A aquests darrers se'ls acostuma a denominar «en nua percepció» perquè només pagaven en diner o en espècie, però no obligaven el censatari a cap prestació personal. A l'edat mitjana, en canvi, el censatari era serf del censalista, i, a més de prestacions personals –en jornals de treball a les ordres del senyor directe–, també li havia de jurar fidelitat i submissió quan hi era cridat: el «sagrament i homenatge de boca i mans».

No formularé cap hipòtesi moral ni ideològica sobre aquestes relacions contractuals, que regiren l'ús de la terra durant uns quants segles. Em limitaré a donar-ne les dades de la forma més asèptica possible.

Les confessions de masos mataperencs

Cada quaranta anys, poc més o menys, que és aproximadament el període de vida laboral del pagès medieval, els senyors feudals convocaven els seus pagesos a capbrevar. Pel que fa als dominis de Sant Llorenç del Munt sobre Terrassa, la crida a capbrevar que afecta més antiga que consta se situa entre els anys 1010 i 1018. És coneguda per una còpia del segle XII, en què els bisbes Deusdedit de Barcelona, Borrell d'Osona i Ermengol d'Urgell cridaren a capbrevar sota pena d'excomunió per a qui no declarés o ho fes en fals.¹

Malauradament, no es conserva cap capbreu de tot el període de vida monacal a Sant Llorenç del Munt. L'any 1592, amb el monestir

quasi buit, una butlla del papa Climent VIII atorgava els seus drets senyorials al noviciat benedictí de la Tarraconense, llavors a Lleida. Així ho declara una transacció extrajudicial entre el rector de la parròquia de Sant Joan de Matadepera i els benedictins, atorgada davant el notari sabadellenc Joan Mimó i Turull, per cloure amb avinença el litigi pels emoluments per la cura d'ànimes dels habitants de Can Pobla.²

«Con el transcurso de los tiempos, el mencionado monasterio de San Lorenzo del Mun, junto con todos los d(e)r(ech)os y perhemencias, cargos y obligaciones fue unido y agregado al Colegio y noviciado común de monges estudiantes de benedictinos claustrales de la ciudad de Lérida (que en el día es el Colegio de San Pablo del Campo de Bar(celo)na), según resulta de la Bula de unión de la Santidad de Clemente octavo, en el año mil quinientos noventa y dos. En esta inteligencia es indudable que a favor del citado Colegio de San Pablo del Campo de Bar(celo)na fueron trasferidos los d(e)r(ech)os y preeminencias de aquel monasterio de San Lorenzo del Mun, junto con los diezmos y alodios de Matadepera, bien que con la unión expresada no hizo la Santidad de Clemente octavo que se causase perjuicio al antiguo monasterio de San Lorenzo en lo espiritual y temporal, quedando por consiguiente obligado d(ic)ho Colegio de San Pablo del Campo de Bar(celo)na eo su Prior al cumplimiento de los cargos de aquel antiguo monasterio.»

Després d'aquesta subrogació dictada pel papa, he pogut trobar confessions de masos mataperencs en un dietari (les anotacions prèvies per a la redacció del manual de la capbreuació) com també tres manuals de capbreuació:

- Dietari de Francesc Pla. Sabadell, 1630-1633.
- Manual de Jaume i Josep Rojas i Josep Blanch. Sabadell, 1668-1674.
- Manual de Francesc Cervera. Barcelona, 1708-1709.
- Manual de Joan Mimó i Turull. Sabadell, 1788-1815.

El primer es troba al fons notarial de Sabadell (AHS E 143/15) i el tercer, al de Barcelona (AHPB 883/48); els altres dos acaben de ser publicats en una transcripció feta per aquest autor, que ha editat la Fundació Ars de Sabadell, amb el títol *Tres capbreus del Vallès Occidental*. L'altre és de rendes de la Sagristia Major de Sant Cu-

1. Cf. PUIG I USTRELL, Pere (ed.) (1995): *El monestir de Sant Llorenç del Munt sobre Terrassa*. Vol. II. Barcelona: Fundació Noguera; p. 864.

2. AHS E 338 f §1#62r a 65r.

gat del Vallès i abasta diverses terres de Sant Esteve de Castellar i Sant Feliu del Racó.

Com és natural, el dietari de Pla només recull les dades que cal actualitzar des de l'anterior confessió dels emfiteutes. Per a les dades encara vigents, es remet contínuament al capbreu precedent, atorgat pel tombant dels segles *xvi* al *xvii* davant el notari Bernat Puigvert de Barcelona. Malauradament, aquest capbreu de Puigvert no es conserva.

El manual del pare i el fill Rojas i el notari Blanch està format per diversos plecs que el notari Mimó, molts anys després, trobà a l'escrivania de la vila i que féu enquadrar i indexar. Entre molts altres emfiteutes de l'Horta Vella del Ripoll, a Sabadell, i d'altres llocs, hi confessen els masos de Matadepera, tret de dos: Barata i Vinyers.

El de Francesc Cervera és l'únic capbreu dels enumerats en què confessen tots. A més, ho feren entre el dia 20 de setembre del 1708 i el 3 d'octubre del 1709; és a dir, en poc més d'un any.

En el del notari Mimó (1788-1815), l'únic mas mataperenc que s'hi confessa és el residu de Farrés de Baix,³ ja adquirit per un fabricant terrassenc, Joan Baptista Galí i Surís, cofundador del primer vapor de la vila.⁴ Tres generacions de metges o notaris que poc degueren saber de pagesia empobriren el mas. Amb part de les terres ja venudes als Barata l'any 1801, per poder liquidar un forassenyat benefici de 900 Ll, 10 s de capital⁵ i pensió anual de 27 Ll, 8 s 9 d, que el notari instituí en favor de la comunitat de preveres de l'església del Sant Esperit de Terrassa,⁶ la vídua i el fill del notari Vendrell no tingueren més remei que vendre's el que els restava del mas.

A causa de les limitacions d'espai d'una comunicació d'aquest tipus, sembla raonable centrar l'atenció en aquest capbreu de principi del *xviii* per fer una fotografia de família dels masos mataperencs.

3. Cf. FERRAN, J. A. (ed.) (2013): *Tres capbreus del Vallès Occidental*. Sabadell: Fundació Ars; p. 507.

4. Revista *Termes* (2001), núm. 16; p. 162.

5. Equival a 360,2 kg de plata amonedada.

6. Cf. venda perpètua de M. Teresa i Joan B. Vendrell i Boada a Joan Barata (AHS E322, f §1#131r a 136r); venda a carta de gràcia entre els mateixos (AHS E332, f §1#137r a 140v); i firma per raó de senyoria de la venda dels Vendrell Boada a Maria i Joan Baptista Galí i Surís (AHS E 315 f §3#29, r i v).

Els confessants mataperencs en el capbreu del 1708 i el 1709

En els primers folis del capbreu, hi confessa un mas foraster; la resta la formen tots aquests masos mataperencs:

- Pel mas Batlles, avui Torres, Miquel Batlles i Torres, hereu; f 15r a 18v.
- Pel mas Roure, Joan i Jaume Roure, pare i fill; f 19r a 26r.
- Pel mas Torrella, Joan i Jaume Torrella, pare i fill; f 26r a 28v.
- Pel mas Solà de la Font, avui Solà del Racó, Francesc Solà de la Font; f 28v a 31v.
- Pel mas Gorina, Narcís (cònjuge usufructuari), Maria (propietària) i Miquel (fill d'ambdós) Gorina; f 32r a 35v.
- Pel mas Garrigosa, Josep Garrigosa; f 35v a 40v.
- Pel mas Robert, Jaume Robert; f 40v a 49v.
- Pel mas Marcet, Jacint Marcet; f 49v a 53r.
- Pel mas Pèlecs, Joan Pèlechs; f 53r a 56r.
- Pel mas Barata, Josep Barata Montanyà; f 56r a 76v.
- Per la Universitat de Matadepera, Joan Roure i Jaume Robert; f 76v a 77v.
- Pel mas Pobla, Joan Pobla; f 77v a 82r.
- Pel mas Bufí, Joan Bofill; f 82r a 84r.
- Pel mas Farrés de Baix, Esperança Farrés i Piaporssas, vídua usufructuària i tenutària; f 84r a 88v.
- Pel mas Vinyers, Antoni Pi, dit «de la Serra»; f 88v a 92v.

A més dels masos, en els capbreus del 1630, el 1669 i el 1708 també hi confessen els jurats de la Universitat de Matadepera, els equivalents en l'antic règim dels regidors de l'Ajuntament. Magí Solà, Jaume Roure i Joan Gorina l'any 1630; Jacint Torras Balle, Joan Pèlex i Antoni Robert el 1669, i Joan Roure i Jaume Robert el 1708 declaren que la Universitat fa 10 s 6 d als successors del monestir de Sant Llorenç, dels quals paga 4 s 6 d al Batlle General del Principat de Catalunya, «ratione et prætextu macelli sive talli carniū sive iuris scindendi carnes in dicta parrochia Sancti Joannis de Matadepera».

Els masos mataperencs, segons el capbreu del notari Cervera

Relació d'actius dels masos i de les prestacions anuals que fan per aquesta causa al domini eminent. No consten extensions superficials.

En comptades ocasions, confessen la superfície útil, traduïda al volum del gra de sembra que la peça pot acceptar, però en la majoria dels casos, ni tan sols això.

Barata

Confessió de Josep Barata i Montanyà

1. Peça de terra amb oliveres, al mas Serradell.
2. Peça de terra anomenada «les Favoses».
3. Peça de terra anomenada «les Alberedes».
4. Mas Barata, abans anomenat Llinars, amb dues cases, una de les quals és l'hostal de la Barata, amb una gran pallissa, capella dedicada a sant Roc, trull i altres dependències.
5. Peça de terra amb diversos arbres, al lloc anomenat s'Aladern.
6. Honor anomenat s'Aladern.
7. Mas Paradella, rònec.
8. Mas Carner, rònec.
9. Gran peça de terra, erma i part garriga, al puig d'en Roure.
10. Peça de terra al lloc anomenat «els Lledoners».
11. Vinya morta al vinyet de Marçans.
12. Mas Cellers, amb casa, pleta i altres dependències.
13. Totes les terres del mas Cellers (vegeu números del 27 al 34, ambdós inclosos).
14. La meitat del mas Serradell.⁷
15. Mas Casanovas, rònec.
16. Masos Codina, Pla i sa Fàbrega, rònecs, i les seves terres.
17. Erm amb arbres i aigua per regar, al puig de Gabí.
18. Dues peces contigües de terra prop del mas des Triador, una d'elles anomenada «les Alberedes».
19. Peça de terra anomenada «Brugatar», al lloc anomenat «el sot davall de la coma de Vansalua».
20. Altra peça també anomenada «Brugatar», al mateix lloc.
21. Peça de terra amb arbres al lloc anomenat «la Rovira».
22. Mas Paradella i altres terres aplevades.
23. Peça de terra a la vall de s'Abella.
24. Peça de terra al pla de Gabí.
25. Peça de terra al salt de la Barbanya.
26. Peça de terra que fou dels masos Cellers i Codina.
27. Peça de terra sobre el grau o salt de la Barbanya, bastant a prop de les Fenoses, de pertinences del mas Cellers.
28. Peça de terra a la costa de les Alberedes, de pertinences del mas Cellers.
29. Peça de terra a les Alberedes, de pertinences del mas Cellers.
30. Peça de terra al camp de l'Illa, de pertinences del mas Cellers.
31. Peça de terra anomenada «camp dels Cellers», de pertinences del mas Cellers.
32. Peça de terra passat el torrent, bastant a prop del camí de Can Solà del pla a l'església, de pertinences del mas Cellers.
33. Peça de terra amb arbres al «Camp dels Llops», de pertinences del mas Cellers.
34. Erm a la coma del Mosso, de pertinences del mas Cellers.
35. Mas Planes, també anomenat Marc, rònec, amb terres cultes i incultes, erms, vinyes, sementers i garrigues (sis peces de terra a la vall de Mur).
36. Peça de terra anomenada «el comellar de Gilaberts» i també «les Fenoses», del terme de Terrassa.
37. Peça de terra anomenada «el Camp Gran».
38. Cinc feixes de terra campa al «Clot de la Riba».
39. Empru de les glans de roures i alzines del mas Farrés de Dalt i al torrent que munta al clot de Matamala.
40. Mas Solà del Pla, amb casa, prats, pastures, aigües i aqüeductes.
41. Bosc d'alzines i pins prop de la font de les Boigues.
42. Erm al lloc anomenat «la Mulata».
43. Tros de terra, part rocós i part cultivable, anomenat «la Jeia», del coll de Matamala fins al serrat de «la font de la Riba», dels hereus de Salvador Farrés de Baix, sense arribar-hi.
44. Peça de terra en terme de Terrassa, de pertinences del mas Vall d'Oliva.
45. Bosc de pertinences del mas Serradell, aplevat al mas Farrés de Dalt.
46. Peça de terra anomenada «mas de la Torre de Calderols».
47. Bosc de «la Soleia dels Abeuradors».
48. Erm anomenat «la Plana de la Riera».

Per aquests béns i drets fa: 6 Ll, 3 s 6 d; 215 kg de blat per cens cert d'alguns camps,

7. L'altra meitat la confessa Jaume Farrés de Dalt.

més l'agrer (18%) per d'altres; 2 porcells, 2 cabrits, 2 anyells, 3 gallines, 4 pollastres i 2 capons; delme religiós (10%) de totes les collites i 2 feixos de palla. En cas de matrimoni, fa 10 s per la ferma d'espoli, pels masos Barata, Parade-lla i Daví.

Bufí

Confessió de Joan Bofill

1. Mas Bofill, junt amb el mas Ginestosa, amb casa i terres.
2. Peça de terra al «Pla Seguerol».
3. Mas Moratons, amb perxada o quart de casa i les seves terres i possessions.

Per aquests béns fa: 2 Ll, 6 s 6 d; 192,2 kg de blat per cens cert, 2 porcells, 2 cabrits, 2 anyells, 4 gallines i 2 pollastres; delme religiós (10%) de totes les collites; i un feix de palla, una jovada, una emblanquinada i una batuda.

Farrés de Baix

Confessió d'Esperança Farrés i Piaporssas

1. Mas Farrés de Baix, aplevat amb els masos Vediguera, Giscafrè i de la Fàbrica, amb cases, plans, horts, prats, vinyes, boscos, fonts i aqüeductes.
2. Bosc al lloc anomenat Carcassona.
3. Peça de terra del mas Carcassona.
4. Peça de terra de pertinences del mas Llacuna.
5. Mas Rubió i les seves terres.
6. Mas de sa Riba i les seves terres.
7. Peça de terra a «les Planes del Marec».
8. Peça de terra a «les Alberedes».
9. Peça de terra amb arbres al Pujol.
10. Peça de terra al lloc anomenat «la Riba».
11. Peça de terra amb arbres, anomenada «el Bosc Gran».
12. Peça de terra anomenada «la Font de la Riba».
13. Peça de terra anomenada «el Grau».
14. Peça de terra anomenada «la Font dels Farrés».
15. Peça de terra anomenada «el Salt de l'Aigua».

Per aquests béns fa: 1 Ll, 14 s 8 d; 68,6 kg de blat; 1 porcell, 1 cabrit, 1 anyell i 1 pollastre; i delme religiós (10%) de totes les collites.

Farrés de Dalt

Confessió de Jaume Farrés de Dalt

1. Mas Farrés de Dalt, abans Parellada, amb terres, honors i possessions, aigües, aqüeductes, fonts, prats, pastures, junt amb la meitat del mas Serradell⁸ i els masos Morató, Martí i altres.

Per aquests béns fa: 2 Ll, 16 d; 91,5 kg de blat; 1 porcell, 1 cabrit, 1 anyell i 2 gallines; i delme religiós (10%) de totes les collites.

Garrigosa

Confessió de Josep Garrigosa

1. Mas Garrigosa, abans anomenat Comelles, amb casa, pleta, camps i vinyes.
2. Erm a «la Coma de l'Abella de Montcau».
3. Erm als Cocons.
4. Garriga al lloc anomenat «del Sarró» i «de'n Parellada».
5. Camp amb algunes oliveres al «Pla de Gabí».
6. Erm, de vinyes mortes, a les muntanyes de les Garrigues, de pertinences del mas Vall d'Oliva,⁹ terme de Terrassa.
7. Bosc a «la Boïga Llarga dels Cocons».
8. Vinya a «les Alberedes».

Per aquests béns fa: 2 Ll, 12 s 6 d; 54,9 kg de blat; 1 porcell, 1 cabrit, 1 anyell, 3 gallines i 1 pollastre; i delme religiós (10%) de totes les collites.

Gorina

Confessió de Maria, Narcís i Miquel Gorina Cadafau

1. Mas Gorina,¹⁰ amb pleta, pallissa i trull.
2. Bosc al costat del vinyet de Basselles.
3. Mas Oliu i les seves terres.
4. Mas Bellver i les seves terres.
5. Peça de terra al vinyet.
6. Tros de terra anomenat «la Plana» o «camp de l'Olivar», a la Plana.

8. L'altra meitat la confessa Josep Barata.

9. El domini mitjà d'aquest mas està ja disgregat entre diverses persones, menestrals de Terrassa.

10. Designat com a mas Bassa, la denominació anterior.

7. Altra peça de terra, part erma i part conreada, al «camp del Camí Ral».
8. Peça de terra denominada «les Baselles».
9. Peça de terra a «les Vinyes».
10. Peça de terra, part erma i part conreada, al «Pla del Vinyet».

Per aquests béns fa: 2 Ll, 13 s 4 d; 137 kg de blat; 1 porcell, 1 cabrit, 1 anyell, 2 gallines i 1 pollastre; i delme religiós (10%) de totes les collites.

Marcet

Confessió de Jacint Marcet

1. Mas rònc «de la Portella».
2. Mas Marcet, resultat d'agleviar els de la Llacuna, Amenyes i des Triador, amb casa, arbres plantats, boscos, prats, pastures, aigua, fonts, llenya i emprius.
3. La rovira de sa Riba.
4. Vall de Mur de Cavall Bernat.
5. Peça de terra a «la font de Querol».

Per aquests béns fa: 1 Ll, 2 s 2 d; 82,3 kg de blat; 1 porcell, 1 cabrit, 1 anyell i 1 pollastre; i delme religiós (10%) de totes les collites.

Pèlecs

Confessió de Joan Pèlechs

1. Mas Pèlecs, abans sa Busqueta.
2. Tres feixes de terra campa, anomenades «les Planes».
3. Peça de terra al costat del torrent de la Cardona.
4. Peça de terra a la vall de l'Abella.
5. Peça de terra boscosa i sense conreu, a la muntanya del Montcau.
6. Peça de terra de bosc i vinya a les muntanyes de les Garrigues, del terme de Terrassa.

Per aquests béns fa: 1 Ll, 4 d; 54,9 kg de blat; 1 porcell, 1 cabrit, 1 anyell i 1 pollastre; i delme religiós (10%) de totes les collites.

Pobla

Confessió de Joan Pobla

1. Mas Pobla, també denominat «Cases de Sant Esteve», amb l'aglevació dels masos Seró, Taverner, Riquer i Costadelou.

2. Tres peces de terra separades, anomenades «del Forn i Boïga de Joan Ombert o de l'Home Mort», «la Cambra» i «de Montcau», cap a les coves dels Obis.
3. Peça de terra anomenada «la Boïga d'en Peret».
4. Peça de terra estèril amb alzines i alguns arbres, al capdavant del bosc de Santa Agnès.
5. Erm al «Sot de Santa Agnès».
6. Erm i bosc anomenat «el Rebollar».

Per aquests béns fa: 4 Ll, 10 s; 109,8 kg de civada; 1 pollastre i 2 capons; 6 formatges i 1 velló de llana; i delme religiós (10%) de totes les collites.

Robert

Confessió de Jaume Robert

1. Mas Robert, anteriorment anomenat «Montllor» i abans «Gelech», dividit en dos: «Gelech Sobirà» i «Gelech Jussà», amb camps, vinyes, erms, boscos i garrigues.
2. Mas Gabí.
3. Camp al «Pla de Gabí».
4. Peça de terra en pendent, a l'Escaiola.
5. Terra, part bosc i part erma, anomenada «la Masoveria».
6. Peça de terra, part bosc i part vinya, a «ses Posades» i «sa Croella», de pertinences del mas Vall d'Oliva, del terme de Terrassa.

Per aquests béns fa: 19 s 4 d; 192,2 kg de blat; i 1 porcell, 1 cabrit i 1 pollastre.

Roure

Confessió de Joan i Jaume Roura

1. Mas anteriorment anomenat «sa Sala», amb casa en construcció, vinyes i arbres, i aigua per regar.
2. Mas Palomer, rònc, llavors un camp.
3. Mas «Roure».
4. Erm a «la Costa del Roure».
5. Erm al mas Castanyet.
6. Vinya a «la Costa del Roure», quasi improductiva.
7. Peça de terra al puig Satorra, quasi improductiva.
8. Erm a «la Coma del Mosso».
9. Mas Soler.

10. Terres i horts del mas Torrella,¹¹ amb aigua per regar, prop de l'església.
11. Peça de terra, part bosc i part vinya, a «ses Posades» i «sa Croella», del terme de Terrassa.
12. Cens de 6 d que els presta Jacint Marcet per una peça de terra a la vall de Mur de Cavall Bernat.
13. Peça de terra a «ses Posades» i «sa Croella», del terme de Terrassa.
14. Peça de terra a «la Vinya Vella».

Per aquests béns fa: 17 s 6 d; 173,8 kg de blat; 4 gallines; i pels masos Palomer i Castanyet, delme religiós (10%) de totes les collites. Pel bosc i vinya a ses Posades, fa el delme al costum de muntanya (1/7 de la collita).

Solà de la Font

Confessió de Francesc Solà de la Font

1. Mas Solà de la Font, amb casa, pleta i hort amb aigua.
 2. Dues peces de terra al lloc anomenat «Blancafort».
 3. Peça de terra al lloc anomenat «Vinyet».
 4. Peça de terra contigua a l'anterior.
 5. Peça de terra al lloc anomenat «els Plans», sobre el mas Vinyers.
 6. Altra peça de terra al mateix lloc.
 7. Peça de terra al «Pla del Martí».
 8. Mas «Marçans» i les seves terres.
 9. Meitat d'una vinya al «Pla del Vinyet de Marçans».
 10. Cens de 0,5 Q (27,4 kg) que li fa Antoni Pi de la Serra, de can Vinyers, com a domini mitjà, per una peça de terra als «Plans», al costat del Camí Ral.
- Per aquests béns fa: 3 LI, 6 d i 121,3 kg de blat.

Torrella

Confessió de Joan i Jaume Torrella

1. Mas Torrella,¹² abans «del Pou», i pertinences que havien estat del mas «de la Llacuna», amb cases, pleta, pallissa, era, estable, trull

11. Designat com a mas Llacuna, la denominació anterior.

12. Convé no confondre aquest mas amb el de «sa

- i altres dependències, horta, safareig i bassa on es recull aigua de dues fonts pròpies.
 2. Peça de terra al lloc anomenat mas Salaspre.
 3. Peça de terra al puig de Calderols.
 4. Peça de terra al «Camp del Llop».
 5. El dret d'edificar un mas amb les seves instal·lacions al lloc anomenat Salaspre.
 6. Camp de pertinences de l'heretat Torrella.
- Per aquests béns fa: 2 LI, 14 s; 45,7 kg de blat i 22,9 kg de civada; 1 porcell, 2 cabrits i 2 gallines.

Torres

Confessió de Miquel Torres Batlle

1. Mas Torres, amb una «pernada» o «quart de casa» i masos aplevats.
 2. Camp, erm en part, al lloc anomenat «Garriçal» o «Aiguavés».
 3. Arbreda amb alzines i altres arbres, al lloc «les canals de Matalonga».
- Per aquests béns fa: 1 LI, 10 s; 82,3 kg de blat i 32 kg de civada; 1 porcell, 1 cabrit i 1 anyell; i delme religiós (10%) de les collites de les terres del mas (número 1).

Vinyers

Confessió d'Antoni Pi «de la Serra»

1. Mas Vinyers, amb cases, terres i possessions, plans, prats, pastures i arbres diversos.
 2. Peça de terra anomenada la plana «de casa» i també «de la sagristia».
 3. Peça de terra sota el mas Vinyers.
 4. Mas Pedrós, rònc, i les seves terres i arbres.
 5. Peça de terra amb arbres al «Pla de l'Alzina», del terme de Terrassa.
 6. Peça de terra als «Plans».
 7. Peça de terra de pertinences del mas Pedrós, del terme de Terrassa.
- Per aquests béns fa: 3 LI, 6 s 2 d; 54,9 kg de blat; 1 porcell, 1 cabrit, 1 gallina i 1 pollastre; i delme religiós (10%) de les collites dels números 1, 2 i 3.

Torrella» (avui Can Torres), confessat per Miquel Batlles Torres a continuació.

Conclusions

La situació dels masos mataperencs en aquest moment

En aquest capbreu s'aprecia clarament la transformació del contracte de vassallatge que havia portat el pas del temps. Al segle XVIII, els senyors directes havien perdut la funció de protecció armada o fortificada –en el cas dels monestirs– i s'absentaven sovint del territori. El mateix senyor dels masos mataperencs radicà en un primer moment a Lleida i després, al Camp de Barcelona, al monestir de Sant Pau.

Els censos de parts eren rendes variables que implicaven la supervisió del partípic en les feines de la collita. Van ser substituïts quasi del tot per censos certs, és a dir, per rendes fixes. Aquestes, quan es taxaven en espècie, és força probable que també es paguessin en moneda, molt més fàcil de transportar que el gra i el bestiar per al recaptador.

Quan es consignaven les prestacions personals, segurament es devia a un prurit legalista. És evident que cap pagès viatjava a peu una colla de dies per anar a fer un jornal d'emblanquinar o de cavar al noviciat de Lleida.

Alguns masos encara feien delme religiós. El fet que el fessin al domini directe és una particularitat que prové dels orígens fundacionals, quan els comtes de Barcelona donaren al monestir també aquest impost, que en general rebia el clergat ordinari de cada parròquia; potser perquè la parròquia de Sant Joan de Matadepera encara no existia, en aquell dia.

També s'aprecien les diferències de ventura entre les famílies remences mataperenques. Mentre els Barata van poder incrementar les possessions (confessaren 48 actius), altres famílies van haver de vendre's el mas. Fou el cas, per exemple, de les dues germanes Marianna i Anna Solà del Pla, que el 20 de desembre del 1680 van vendre el residu del mas als Barata, evidentment, per la manca d'homes a la família.¹³ Altres pubilles, en canvi, van portar un marit al mas i, fins i tot, el seu cognom va perdurar en la denominació del mas. És el cas del Gorina, en aquest mateix capbreu: Maria Gorina es va casar amb Narcís

Cadafau, el qual, juntament amb els fills solters es digueren Gorina Cadafau. Altres cops va ser al contrari, com quan aquest mateix mas passà de Bassa a Gorina quan la pubilla Antònia Bassa es casà amb el sabadellenc Jaume Gorina al segle XVI.¹⁴

I, fins i tot, com palesen els dietaris de Francesc Gorina que va editar l'amic Joan Comasòlivas,¹⁵ el darrer hereu acabà desnonat del mas l'any 1878 per culpa dels deutes. En una activitat com l'agrària, on la salut personal és imprescindible, les malalties i les morts prematures poden portar a la ruïna.

Quadres gràfics

En aquestes gràfiques, en què es comparen les aportacions monetàries (reduïdes a la més petita, els diners)¹⁶ i en gra de cada mas (reduïdes a quilograms), es pot fer una avaluació indicativa del seu potencial econòmic relatiu. Val a dir, però, que en desconèixer el preu del gra en aquell moment, la percepció només serà aproximada.

A l'hora de cloure aquesta comunicació, seria interessant poder reunir les transcripcions del diplomatarí sencer de tots els masos de Matadepera que encara es conservi, i afegir als capbreus els establiments i sotesestabliments de nou, lloacions i ratificacions, reduccions de tasca, vendes perpètuas i a carta de gràcia, testaments, capítols matrimonials, inventaris d'herències, àpoques, constitucions de censals i obra pia, escriptures de terç, etc.

A cal notari, hom hi anava a dir la veritat. I els catalans hi anàvem sovint a deixar constància dels nostres negocis.

Joan-Antoni Ferran Sol
Matadepera, primavera del 2013

13. Confessió de Josep Barata en aquest capbreu, f 69r.

14. CANYAMERES, Esteve (2011): «Notes sobre la genealogia sabadellenca de Joan Maragall: els Gorina». *Quadern*, desembre.

15. Cf. COMASÓLIVAS, Joan (ed.) (2003): *Dietari de Francesc Gorina i Riera, pagès de Matadepera, 1841-1904*. Barcelona: Curial - Publicacions de l'Abadia de Montserrat; p. 417 i s.

16. Un diner equival a 1,666 grams de plata amonedada.

Figura 1. Diners

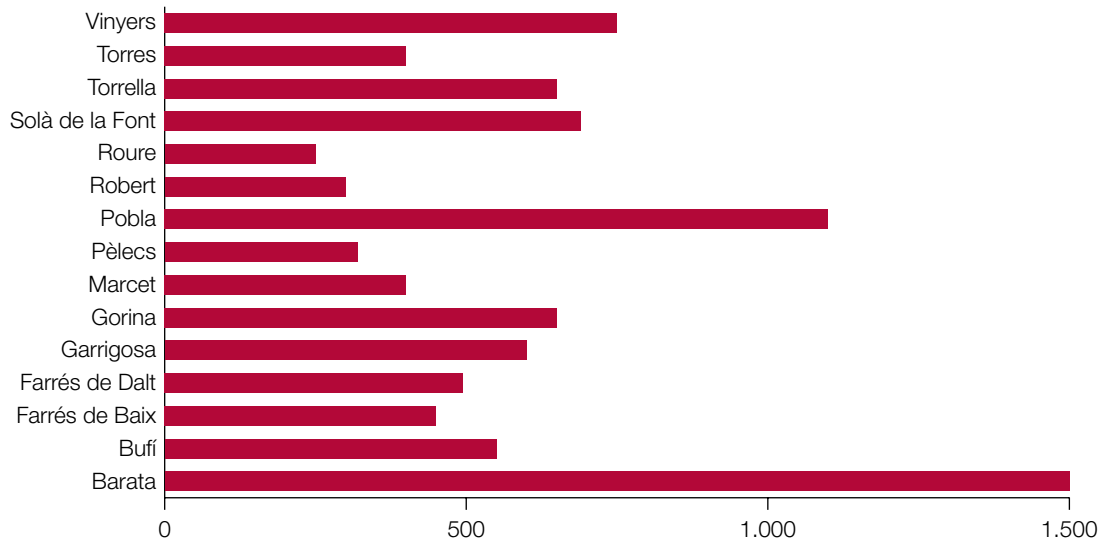

Figura 2. Gra (kg)

